

Briselē, 20.5.2020.
COM(2020) 542 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

Bulgārija

**Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. panta 3. punktu sagatavotais
ziņojums**

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

Bulgārija

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. panta 3. punktu sagatavotais ziņojums

1. IEVADS

2020. gada 20. martā Komisija pieņēma paziņojumu par Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu. Šī klauzula, kuru veido Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 1. punkts, 6. panta 3. punkts, 9. panta 1. punkts un 10. panta 3. punkts un Regulas (EK) Nr. 1467/97 3. panta 5. punkts un 5. panta 2. punkts, atvieglo budžeta politikas koordināciju nopietnas ekonomikas lejupslīdes laikā. Komisija savā paziņojumā puda Padomei viedokli, ka pašreizējos apstākļos, ņemot vērā paredzamo nopietno ekonomikas lejupslīdi Covid-19 uzliesmojuma dēļ, ir pieļaujams iedarbināt šo klauzulu. Dalībvalstu finanšu ministri 2020. gada 23. martā piekrita Komisijas novērtējumam. Vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšana ļauj uz laiku atkāpties no korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai, ja tas neapdraud fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. Attiecībā uz korektīvo daļu Padome uz Komisijas ieteikuma pamata var arī nolemt pieņemt pārskatītu fiskālo trajektoriju. Vispārējā izņēmuma klauzula neaptur Stabilitātes un izaugsmes pakta paredzētās procedūras. Tā ļauj dalībvalstīm atkāpties no budžeta prasībām, kas tiktu piemērotas parastā situācijā, un vienlaikus dod iespēju Komisijai un Padomei veikt vajadzīgos politikas koordinācijas pasākumus pakta ietvaros.

Dati, ko Bulgārijas iestādes paziņoja 2020. gada 31. martā un kurus pēc tam apstiprināja Eurostat¹, liecina, ka vispārējās valdības budžeta pārpalikums Bulgārijā 2019. gadā sasniedza 2,1 % no IKP, savukārt vispārējās valdības bruto parāds bija 20,4 % no IKP. Saskaņā ar 2020. gada konverģences programmu Bulgārija plāno deficītu 3,1 % apmērā no IKP 2020. gadā, savukārt parāds tiek plānots 28,5 % apmērā no IKP.

2020. gadā plānotais deficīts pirmšķietami apliecina to, ka pastāv pārmērīgs budžeta deficīts, kas definēts Stabilitātes un izaugsmes pakta.

Tāpēc Komisija, ņemot vērā iepriekš minēto, ir sagatavojusi šo ziņojumu, kurā analizēta Bulgārijas atbilstība Līgumā noteiktajam deficīta kritērijam. Parāda kritēriju var uzskatīt par izpildītu, jo parāda attiecība ir zemāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību – 60 % no IKP. Tajā ņemti vērā visi būtiskie faktori un ievērojamais ekonomikas satricinājums, kas saistīts ar Covid-19 pandēmiju.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10294648/2-22042020-AP-EN.pdf/6c8f0ef4-6221-1094-fef7-a07764b0369f>

1. tabula. Vispārējās valdības budžeta deficīts un parāds (% no IKP)

		2016	2017	2018	2019	2020 COM	2021 COM
Deficīta kritērijs	Vispārējās valdības bilance	+0,1	+1,1	+2,0	+2,1	-2,8	-1,8
Parāda kritērijs	Vispārējās valdības bruto parāds	29,3	25,3	22,3	20,4	25,5	25,4

Avots: Eurostat, Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara prognoze.

2. DEFICĪTA KRITĒRIJS

Pamatojoties uz 2020. gada konverģences programmu, tiek plānots, ka Bulgārijas vispārējās valdības budžeta deficīts 2020. gadā sasniegs 3,1 % no IKP, kas pārsniedz Līgumā noteikto atsaucē vērtību – 3 % no IKP. Lai gan vispārējās valdības budžeta deficīts pārsniedz 3 % no IKP, tiek plānots, ka tas saglabāsies tuvu Līguma atsaucē vērtībai. Pamatojoties uz Komisijas pavasara prognozi, sagaidāms, ka vispārējās valdības budžeta deficīts 2020. gadā būs 2,8 % no IKP, kas ir nedaudz zem atsaucē vērtības – 3 % no IKP.

Līguma atsaucē vērtības pārsniegums 2020. gadā ir ārkārtējs, jo tas ir nopietnas ekonomikas lejupslīdes rezultāts. Ņemot vērā Covid-19 pandēmijas ietekmi uz Bulgārijas ekonomiku, Komisijas pavasara prognozē paredzēts, ka reālais IKP 2020. gadā samazināsies par 7,2 %.

Līguma noteiktās atsaucē vērtības pārsniegšana konverģences programmā ir īslaicīga, kā noteikts Līgumā un Stabilitātes un izaugsmes paktā. Komisijas 2020. gada pavasara prognozē tiek paredzēts, ka 2021. gadā deficīts būs zemāks par atsaucē vērtību.

Kopsummā 2020. gadā plānotais deficīts ir virs Līgumā noteiktās atsaucē vērtības 3 % no IKP, tomēr daudz to nepārsniedz. Pārsniegums atbilstoši definīcijām Līgumā un Stabilitātes un izaugsmes paktā tiek uzskatīts par ārkārtēju un īslaicīgu. Tādējādi analīze liecina, ka Līgumā un Regulā (EK) Nr. 1467/97 noteiktais budžeta deficīta kritērijs ir izpildīts.

3. BŪTISKIE FAKTORI

Līguma 126. panta 3. punktā ir noteikts: ja kāda dalībvalsts neatbilst viena vai abu šo kritēriju izvirzītajām prasībām, Komisijai jāsagatavo ziņojums. Minētajā ziņojumā “ņem vērā arī to, vai valdības budžeta deficīts pārsniedz valdības investīciju izdevumus, kā arī ņem vērā visus citus būtiskus faktorus, tostarp dalībvalsts ekonomikas un budžeta stāvokli vidēji ilgā laikā”.

Minētie faktori ir sīkāk izskaidroti Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 3. punktā, kurā arī noteikts, ka nepieciešams pienācīgi ņemt vērā jebkurus citus faktorus, kurus attiecīgā dalībvalsts uzskata par būtiskiem, lai pilnībā novērtētu atbilstību deficīta un parāda kritērijiem, un par kuriem dalībvalsts paziņojusi Padomei un Komisijai.

Pašreizējā situācijā attiecībā uz 2020. gadu jāņem vērā vēl viens svarīgs faktors – Covid-19 pandēmijas ekonomiskā ietekme, kura ļoti nopietni ir skārusi budžeta situāciju un kuras dēļ perspektīva ir ārkārtīgi nenoteikta. Pandēmijas rezultātā ir arī iedarbināta vispārējā izņēmuma klauzula.

3.1. Covid-19 pandēmija

Covid-19 pandēmija ir izraisījusi ievērojamu ekonomikas satricinājumu, kam jau ir būtiska negatīva ietekme Eiropas Savienībā. Ietekme uz IKP pieaugumu būs atkarīga gan no pandēmijas ilguma, gan no pasākumiem, kas veikti valstu iestāžu un Eiropas un pasaules līmenī, lai palēninātu tās izplatību, aizsargātu ražošanas jaudas un atbalstītu kopējo pieprasījumu. Dalībvalstis jau ir pieņēmušas vai pieņem budžeta pasākumus, lai palielinātu veselības aprūpes sistēmu kapacitāti un sniegtu atbalstu vissmagāk skartajiem iedzīvotājiem un nozarēm. Ir pieņemti arī būtiski likviditātes atbalsta pasākumi un citas garantijas. Ņemot vērā sīkāku informāciju, kompetentajām statistikas iestādēm ir jāpārbauda, vai minētajiem pasākumiem un garantijām ir tūlītēja ietekme uz vispārējās valdības bilanci. Kopā ar saimnieciskās darbības samazināšanos pieņemtie pasākumi veicinās krietni lielāku valdības budžeta deficīta un parāda veidošanos.

3.2. Ekonomikas stāvoklis vidējā termiņā

Covid-19 pandēmijas sākumā ekonomiskie apstākļi Bulgārijā bija labvēlīgi. IKP pieaugums galvenokārt mājāsaimniecību patēriņa pieauguma dēļ bija stabils piekto gadu pēc kārtas un 2019. gadā sasniedza 3,4 %. Covid-19 uzliesmojums pārtrauca šo pozitīvo tendenci. Tiek prognozēts, ka Bulgārijas reālais IKP 2020. gadā samazināsies par 7,2 %, galvenokārt to pasākumu negatīvās ietekmes dēļ, kuri veikti, lai ierobežotu pandēmijas izplatīšanos pēc ārkārtas stāvokļa izsludināšanas 2020. gada 13. martā, un 2020. gada pirmajā ceturksnī konstatētās starptautiskās ekonomiskās aktivitātes palēnināšanās dēļ. Paredzams, ka privātais patēriņš samazināsies par gandrīz 6 %, un paredzams arī, ka 2020. gadā investīcijas samazināsies par 18 %. Paredzams, ka tajā pašā gadā eksports piedzīvos vispārēju kritumu par vairāk nekā 13 % un ka importa apjoms samazināsies par vairāk nekā 12 %. Prognozētais straujais IKP kritums ir atbildību mīkstinošs faktors, novērtējot Bulgārijas atbilstību deficīta kritērijam 2020. gadā.

Tiek prognozēts, ka 2021. gadā izaugsme atgūsies. Paredzams, ka galvenais virzītājspēks būs privātais patēriņš, jo situācija darba tirgū uzlabosies. Tiek prognozēts, ka izaugsmi pozitīvi ietekmēs arī eksporta atjaunošanās. Tomēr sagaidāms, ka situācija investīciju jomā uzlabosies lēnāk, jo lielā nenoteiktība un joprojām vājās uzņēmējdarbības finanses mazinās un atliks investīciju darbības. Šai makroekonomiskajai perspektīvai ir raksturīga ārkārtēja nenoteiktība attiecībā uz pandēmijas ilgumu, ietekmi uz saimniecisko darbību, patēriņa modeļiem un uzņēmējdarbības finansēm.

3.3. Budžeta stāvoklis vidējā termiņā

Pamatojoties uz izpildes datiem un Komisijas prognozi, strukturālais pārpalikums 2019. gadā bija 1,1 % no IKP, kas pārsniedz vidēja termiņa budžeta mērķi – deficītu 1 % apmērā no IKP.

Bulgārijas iestādes 2020. gadā plānoja budžetu, kas ir tuvu līdzsvaram. Parlaments 2020. gada 6. aprīlī pieņēma pārskatītu valsts budžetu, kurā ņemtas vērā jaunās ekonomikas perspektīvas un pasākumi Covid-19 pandēmijas apkarošanai. Budžetā paredzēts deficīts 3 % apmērā no IKP skaidras naudas izteiksmē jeb 3,1 % no IKP EKS izteiksmē. Šiem plāniem raksturīga ārkārtēja nenoteiktība attiecībā uz pandēmijas ilgumu un tās ietekmi uz fiskālajām perspektīvām.

Konverģences programmā sniegta informācija par jauniem būtiskiem pasākumiem pandēmijas ierobežošanai un ekonomikas atbalstam, kā arī par makroekonomiskās situācijas paredzamo ietekmi. Konverģences programmā ir aplēsts, ka šo tiešā atbalsta pasākumu ietekme uz budžetu 2020. gadā būs 1,3 % no IKP. Galvenie jaunie pasākumi paredz lielākus izdevumus par medicīnas iekārtām, papildu atalgojumu drošības un militārajam personālam un subsīdijas uzņēmumiem, lai saglabātu darbvietas, kā arī nodokļu atlikšanu. Tiek lēsts, ka ekonomikas lejupslīdes dēļ ieņēmumi būs par gandrīz 2,5 % no IKP mazāki nekā gaidīts. Konverģences programmā sniegta arī informācija par valsts garantiju shēmu 0,6 % apmērā no IKP un par investīciju fondu pārdali aptuveni 0,8 % apmērā no IKP, lai finansētu papildu atlīdzību medicīnas, kā arī ar medicīnu nesaistītam personālam, medicīnisko aprīkojumu un finansiālo atbalstu MVU. Ņemot vērā sīkāku informāciju, kompetentajām statistikas iestādēm ir jāpārbauda, vai minētajiem pasākumiem un garantijām ir tūlītēja ietekme uz vispārējās valdības bilanci.

Valdības vidēja termiņa fiskālā stratēģija vēl nav oficiāli atjaunināta. Tomēr konverģences programmā ir sniegts budžeta stratēģijas izklāsts vidējā termiņā, proti, ka tā arī turpmāk būs vērsta uz budžeta programmas ilgtspēju un uz Bulgārijas vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanu, t. i., gada strukturālo deficītu 1 % apmērā no IKP.

3.4. Citi faktori, ko norādījusi dalībvalsts

Bulgārijas iestādes 2020. gada 15. maijā nosūtīja vēstuli ar būtiskajiem faktoriem saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 3. punktu. Iepriekšējās iedaļās sniegtā analīze jau lielā mērā apraksta galvenos iestāžu norādītos faktorus. Vēstulē uzsvērts, ka krīzes sākumā Bulgārijas fiskālais stāvoklis bija ļoti stabils un ka novirze no sākotnējā budžeta mērķa ir pilnībā saistīta ar pandēmijas uzliesmojumu. Vēstulē piebilsts, ka, ņemot vērā gaidāmo ekonomikas atveseļošanos, valdības mērķis ir īstenot konsolidācijas posmu strukturālā izteiksmē vismaz 0,5 % apmērā no IKP 2021. gadā un atjaunot budžeta līdzsvaru līdz 2023. gadam.

5. SECINĀJUMI

Saskaņā ar konverģences programmas plāniem Bulgārijas nominālais vispārējās valdības budžeta deficīts 2020. gadā palielināsies līdz 3,1 % no IKP, pārsniedzot Līgumā noteikto atsauces vērtību – 3 % no IKP, bet saglabāsies tuvu tai. Plānoto atsauces vērtības pārsniegumu uzskata par ārkārtēju un īslaicīgu. Analīze liecina, ka Līgumā un Regulā (EK) Nr. 1467/1997 noteiktais budžeta deficīta kritērijs ir izpildīts.